

Utbildningsdepartementet

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Lars Petersson
08-563 088 23
lars.petersson@hsv.se

2008-03-11
Reg.nr 44-290-08

Uppföljning av Erasmus Mundus

Uppdraget

Högskoleverket har fått regeringens uppdrag att följa upp Erasmus Mundus (EM). Verket ska redovisa sin *bedömning av eventuella problem i samband med nuvarande utbytesprogram. Redovisningen ska i förekommande fall inkludera förslag på lösningar. Redovisningen ska även belysa Högskoleverkets roll i bedömningen av ansökningar och hur de planerade examina förhåller sig till gällande svensk lagstiftning.*

Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2008.

Genomförande

Som underlag för uppföljningen skickade Högskoleverket ut en enkät till kontaktpersoner för 21 av de 22 Erasmus Mundusprogram där svenska lärosäten ingår i konsortierna.¹ Det program med svenskt deltagande som beviljades medel för start HT-08 undantogs från undersökningen. I enkäten ställdes frågor om problem kopplat till samarbetet, eventuella förslag på lösningar till dessa problem samt erfarenheter i övrigt av att delta i ett Erasmus Munduskonsortium.²

Svar har inkommit från 17 av de 21 tillfrågade programmen. Därutöver har skriftliga synpunkter inkommit från studerandebyrån vid Uppsala universitet.

Den beskrivning och de slutsatser som görs i denna redovisning baseras således på de inkomna svaren samt Högskoleverkets erfarenheter som nationell struktur för Erasmus Mundus.

Bakgrund

Erasmus Mundus-programmet antogs av Europaparlamentet och rådet i december 2003. Syftet med programmet är och har varit att stärka det europeiska samarbetet och internationaliseringen i högre utbildning genom att stödja högkvalitativa masterprogram och uppmuntra student- och lärarutbyte mellan EU och resten av världen.

---

¹ För en lista över svenska Erasmus Mundusprogram se bilaga 1.

² Enkäten finns i bilaga 2.

Huvudkomponenten i programmet är stödet till masterprogram (Action 1) som ska utformas och bedrivs av minst tre lärosäten från tre olika länder i särskilda konsortier. De utvalda konsortierna får ekonomiskt stöd för att driva utbildningen under minst fem år.

Fem ansökningsomgångar har genomförts med kursstarter 2004-2008. Under våren 2008 kommer sannolikt ett beslut att fattas om en fortsättning av Erasmus Mundus för perioden 2009-2013.

Härtill finns ytterligare komponenter i programmet: stipendier till tredjelandsstudenter (Action 2), partnerskap med lärosäten i tredjeland (Action 3) samt samverkansprojekt för att öka Europas attraktionskraft som utbildningsregion (Action 4).

Svenskt deltagande

Det svenska deltagandet i EM-samarbeten har varit relativt omfattande. Av de 103 masterprogram som har beviljats medel så har 22 svenskt deltagande, dvs. i över 20 procent. I tre av dessa fungerar det svenska lärosätet som koordinator.

I den senaste omgången för start 2008 så inkom det 37 ansökningar med svensk medverkan, endast en av dessa valdes ut. Tidigare år har Sveriges ”success rate” legat på 10-15 procent.

KTH deltar i flest masterkonsortier (sex) följt av SLU (tre). Sammanlagt elva svenska lärosäten medverkar i något EM-program.

Nationella strukturen

Högskoleverket har fått uppdraget av regeringen att utgöra s.k. nationell struktur för Erasmus Mundus i Sverige. Inledningsvis ägnades en hel del insatser till att informera och sprida kunskap om programmet och dess olika delar. Därtill har strukturen haft till uppgift att granska alla ansökningar med svenskt deltagande om att inrätta masterprogram (Action 1), utifrån en kvalitets-/innehållsaspekt och en kvalifikations-/rättslig aspekt. Verket har också haft till uppgift att vara med och granska ansökningarna för de andra komponenterna (Action 2, 3, 4).

I övrigt finns en löpande huvuduppgift i att ge råd och stöd till lärosäten som befinner sig i EM-samarbeten eller som planerar att ingå i sådana.

Högskoleverket har också medverkat i flera av de nätverksmöten som anordnas för nationella strukturer och har haft en väl fungerande dialog med ansvarig på Utbildningsdepartementet om uppdraget och Sveriges hållning om utvecklingen av Erasmus Mundus.

”Erasmus Mundus II”

Under 2007 har ett förslag arbetats fram av EU-kommissionen för en fortsättning av Erasmus Mundus för perioden 2009-2013. Det formella beslutet har dock inte fattats ännu. Erfarenheter från de tidigare årens verksamhet har beaktats för att

utveckla programmet. Bland annat föreslås att programmet även ska innefatta gemensamma forskarutbildningsprogram och att stipendier ska kunna ges även till europeiska studenter. Vidare föreslår man att konsortier som planerar att ge gemensamma examina, s.k. joint degrees, prioriteras i urvalsprocessen.

Resultatredovisning

I det följande beskrivs de problem som har tagits upp i svaren på den enkät som Höskoleverket skickade ut till EM-programmen i januari. I enkäten ombads de svarande att beskriva eventuella problem kopplade till följande aspekter: *antagning/urval, visum, finansiering/avgifter, examensfrågor* samt *övrigt*. De svarande fick också möjlighet att komma med förslag på lösningar samt redovisa positiva erfarenheter och effekter av att ingå i Erasmus Mundus.

Antagning/urval

Det finns ingen samlad bild av generella allvarigare problem under denna aspekt. Problem som nämns i ett par stycken svar rör kommissionens sena godkännande av stipendiater, vilket gör att de sökande under tiden kan ha tackat ja till andra platser, svårigheten att bedöma behörighet samt för få sökande, särskilt europeiska, vilket ger en slagsida mot tredjelandsstudenter. Det senare anses utgöra en kvalitetsrisk för dessa högprofilprogram.

Ett annat problem som tas upp av en svarande, och som Höskoleverket också har blivit uppmärksammat på tidigare, rör de svenska urvalsreglerna vid antagning i relation till andra medverkande lärosätens friare möjligheter till ranking av sökande. I detta fall har det lösts genom att den koordinerande institutionen ansvarar för antagningen.

I EU-kommissionens förslag till fortsättning av Erasmus Mundus betonas kraven på en gemensam anmälnings- och antagningsprocedur inom respektive EM-program. I det perspektivet framstår det inte, som konstateras i ett svar, som en god utveckling att EM-programmen kommer att "sväva fritt" var för sig samtidigt som svenska lärosäten nu försöker samordna anmälnings- och antagningsproceduren. Sverige skulle här kunna trycka på för att skapa en samlad EM-sajt på europeisk nivå, likt studera.nu och NyA.

Visum

Frågan om visumprocessen är kanske inte ett specifikt problem för Erasmus Mundus, men blir ändå påtaglig här. 14 av 17 svarande uppger att de har eller har haft problem med visumhanteringen i något avseende. Många menar att hanteringen tar lång tid. En del anser dock att det har blivit bättre eller att problemen har varit överkomliga.

Samtidigt konstaterar flera att det inte nödvändigtvis är själva visumprocessen som är problemet utan att det är handläggningstiden i kombination med de sena

formella beskedet från kommissionen som gör att sökande kan få svårt att få sina visum i tid.

Högskoleverkets erfarenheter med Erasmus Mundus stärker emellertid bilden att ytterligare åtgärder kan behövas för att förbättra visumhanteringen för inkommande studenter.

Finansiering/avgifter

Drygt hälften av de svarande omnämner det faktum att svenska lärosäten inte kan ta ut avgifter som ett problem. Många konstaterar att kostnaderna för dessa program är höga och att medel måste tas från annat håll. I ett svar konstateras att Sverige betalar två gånger för dessa studenter, dels genom att erbjuda utbildningen och dels genom finansieringen till EU som bl.a. bekostar EM-programmet.

Det finns en farhåga att det blir svårare för svenska institutioner (och studenter) att delta i den här typen av internationella samarbeten på lika villkor i fortsättningen om ingenting görs. Någon anser att en dispens om att ta ut avgifter för tredjelandsstudenter borde ha utarbetats för EM-programmen och flera menar alltså att det måste bli möjligt att ta ut avgifter för dessa studenter.

Det går att konstatera att de som har bedrivit utbildningen ett par år upplever problem kring finansierings-/avgiftsfrågan i betydligt högre grad än de som har kommit med det senaste året. Det kan väl tolkas som att problemen framträder efter ett tag snarare än att problemet skulle ha minskat de senaste åren.

En svarande konstaterar att Erasmus Mundus internationellt är ett viktigt bevis för kvalitet och en väsentlig symbol för universitetet. Så är det inte i Sverige, menar man, vilket gör att det är svårt att få stöd och finansiering från universitetsledningen för de extra kostnader som ett sådant här program medför.

Vidare konstaterar några svarande att det är orimligt att europeiska studenter inte omfattas av stipendierna och att det ger problem med rekryteringen. I kommissionens förslag till fortsättning av Erasmus Mundus ingår emellertid stipendier, om än i begränsad skala, även för europeiska studenter.

Examensfrågor

12 av 17 nämner på olika sätt avsaknaden av möjligheten att utfärda gemensamma examina, s.k. joint degrees, som ett problem. Detta framförs som den kanske viktigaste och mest akuta frågan att lösa. Flera svarande menar att de riskerar att uteslutas ur sina respektive konsortier om man inte kan ge gemensamma examina. Det finns ett tryck på medverkande partners att ge sådana examina. När kommissionen nu i förslaget till nya Erasmus Mundus har uttryckt att man vill prioritera program som ger gemensamma examina så är detta en bild som stärks också i verkets kontakter med svenska institutioner som är på väg in i nya EM-samarbeten.

Många svarande vittnar om att denna begränsning också har skapat en hel del ”gnissel” i samarbetet med lärosäten från andra länder. Dubbla eller multipla examina anses också vara en sämre eller ”klumpigare” och mindre integrerad lösning på examensfrågan.

Under den här aspekten nämns också en del hinder på grund av olikheter i utbildningssystem som behöver överbryggas inom konsortierna vad gäller t.ex. förkunskapskrav, betygssättning, tillämpning av ECTS etc.

Ett specifikt problem rör de program som har en längd på tre terminer. I den svenska examensordningen fastställs att utbildningar på avancerad nivå är antingen ett år (magister) eller två år (master). I något fall har detta lösts med en undantagsregel medan ett annat program inte har någon lösning på detta utan tvingas erbjuda en examen om endast 60 högskolepoäng, trots att utbildningen är på tre terminer.

Övrigt

Två ytterligare problemområden som tas upp i svaren är den större omfattning i tid arbetet med EM-program tar jämfört med andra program samt olikheter i terminslängd och terminsstart mellan de deltagande länderna.

Positiva erfarenheter

Trots de problem som har redovisats här ovan vittnar de svarande om en rad positiva erfarenheter och effekter som samarbetet inom Erasmus Mundus har medfört.

En utbyggnad och värdefull fördjupning av det internationella kontaktnätet till gagn både för utbildning och forskning framhålls av många. Deltagandet anses också vara kvalitetsdrivande genom system för intern kvalitetssäkring och möjligheten av att lära av lärosäten i andra länder genom ”best practice” och ”benchmarking”, både vad gäller utbildningens innehåll och hur man hanterar utbildningsadministrativa frågor.

Många institutioner har genom sitt deltagande i Erasmus Mundus lyckats attrahera duktiga studenter från runt om i världen vilket har lett till förbättrade studieresultat och en mer stimulerande studiemiljö. Inte minst anses det positivt att kunna erbjuda en god utbildning till duktiga och ambitiösa utomeuropeiska studenter som annars kanske inte hade fått den chansen.

Deltagandet ses också som en positionering av det egna lärosätet i den internationella konkurrensen och som ett viktigt bidrag till internationaliseringen av verksamheten i stort.

Slutsatser

Det kan snabbt konstateras att det utifrån svaren på Högskoleverkets enkät finns två frågor som skapar mer bekymmer än andra i Erasmus Mundus-

samarbetet och de är frågorna om finansiering/avgifter och gemensamma examina. Det är en bedömning som också stämmer med Högskoleverkets erfarenheter i rollen som nationell struktur för Erasmus Mundus.

Även om program som endast kan ge dubbla eller multipla examina kommer att kunna beviljas medel också under ”Erasmus Mundus II” så är det tydligt att trycket på att kunna ge gemensamma examina är stort. Det är Högskoleverkets bedömning att denna utveckling, om frågan inte får en snar lösning, gör att svenska lärosäten kan få problem att delta i samarbeten inom ramen för Erasmus Mundus. Samtidigt är det viktigt att Sverige fortsätter framföra uppfattningen att det inom Erasmus Mundus inte bör vara en särskild prioritering i urvalsprocessen på program som ger ”joint degrees”.

Frågan om finansiering och avgifter är mer komplex och rör t.ex. både den pågående översynen om uttag av avgifter för tredjelandsstudenter och frågan om lokala prioriteringar på enskilda lärosäten. Vad som kan konstateras är att avsaknaden av möjligheten för svenska lärosäten att ta ut avgifter gör att det skapas en obalans inom konsortierna och att det i flera fall har visat sig svårt för deltagande institutioner att täcka de större kostnader som deltagande i Erasmus Mundus innebär. Högskoleverket intar här inte någon annan ståndpunkt om avgifter än vad vi tidigare framfört i remissvar till betänkandet Studieavgifter i högskolan (SOU 2006:7), men menar att det är angeläget att på central nivå fundera över om det finns åtgärder att vidta vad gäller finansieringen för att underlätta svensk medverkan i Erasmus Mundus.

De programföreträdare vars utbildningar omfattar tre terminer framhåller också behovet av frihet vad gäller den studielängd som krävs för olika examensnivåer, dvs att det ska vara möjligt att utfärda en magister-/masterexamen som omfattar 90 högskolepoäng. En uppfattning som delas av Högskoleverket.

Vidare menar flera av de svarande i enkäten att Sverige bör driva frågan om en visumprocess som gäller i hela EU, ett ”EU-studentvisum”.

Nationell struktur

Högskoleverket är som nämnts ovan s.k. nationell struktur för Erasmus Mundus. I samband med de första antagningsomgångarna skedde en hel del informationsinsatser. Därefter har fokus mer lagts på den granskande roll som följer med uppgiften. Dels har granskningen skett utifrån en rättslig aspekt: framför allt har kontrollerats att lärosätena har rätt att ge de examina som de avser att ge och att avgifter inte tas ut för de svenska delarna av studierna. När det gäller kvalitetsaspekten så har ingen egentlig kvalitetsgranskning gjorts utan Högskoleverket har i sina yttranden konstaterat att utbildningsprogrammet finns i en miljö som innefattar intern kvalitetsgranskning och en extern (Högskoleverkets) kvalitetsgranskning på programnivå. Högskoleverket har inte särskilt framhållit kvaliteten på något program framför något annat. Denna granskande roll, som

sannolikt var ett av skälen till att verket fick uppgiften, har successivt tonats ner av kommissionen och minskat i omfattning.

Härutöver försöker verket efter bästa förmåga vara ett stöd till de institutioner som hör av sig till verket med frågor om Erasmus Mundus.

Högskoleverket har inte haft utrymme att prioritera arbetet med Erasmus Mundus på det sätt som har varit önskvärt. Det har därmed t.ex. inte blivit någon kontinuitet i nätverkssamarbetet med andra nationella strukturer. Högskoleverket har inte heller haft utrymme att stödja det nationella nätverket av EM-program. I ett enkätsvar riktas kritik just mot Högskoleverkets bristande synlighet och bristande stöd till det svenska EM-nätverket.

I många länder har de nationella strukturerna tilldelats särskilda medel för arbetet och har därmed kunnat bemanna uppgiften med personal i en betydligt större omfattning än vad som har varit möjligt för Högskoleverket.

Högskoleverket menar att det är angeläget att den nationella strukturen, oavsett var den ska vara placerad, ges erforderliga resurser för att fullgöra sitt uppdrag.

Bilaga 1

Lista över Erasmus Mundusprogram med svensk medverkan

2004	
Karolinska institutet	MSc in International Health (tropEd)
Sveriges lantbruksuniversitet	Master of Science in European Forestry (MScEF)
Uppsala universitet	European Master's in International Humanitarian Action (NOHA)
2005	
Chalmers tekniska högskola	Master Nanoscience and Nanotechnology (EMMNano)
Linköpings universitet (koordinator)	Master in Applied Ethics (MAE)
Luleå tekniska universitet	Master Programme in Advanced Materials Science and Engineering (AMASE)
Luleå tekniska universitet (koordinator)	Master in Space Science and Technology (SpaceMaster)
Lunds universitet	MSc in Geo-information Science and Earth Observation for Environmental Modelling and Management (GEM)
Lunds universitet (koordinator)	Master in Environmental Sciences, Policy and Management (MESPOM)
2006	
Kungliga Tekniska högskolan	Erasmus Mundus Master in Photonics (EMMSP)
Kungliga Tekniska högskolan	Master's Programme in Security and Mobile Computing (NordSecMob)
Kungliga Tekniska högskolan	Master in Nuclear Fusion Science and Engineering Physics (FUSION-EP)
Kungliga Tekniska högskolan	International master of Industrial Management (IMIM)
Linköpings universitet	Master in Dynamics of Health and Welfare (PHOENIX)
Umeå Universitet	Master in Strategic Project Management (MSPME)
Uppsala universitet	MA in Euroculture

2007	
Blekinge tekniska högskola	European Master on Software Engineering (EMCSE)
Göteborgs universitet	MA Human Rights Practice (MAHRP)
Kungliga Tekniska högskolan	MSc in Management and Engineering of Environment and Energy (ME3)
Sveriges lantbruksuniversitet	European Master in Animal Breeding and Genetics (EM-ABG)
Sveriges lantbruksuniversitet	MSc Programme in Sustainable Forest and Nature Management (SUFONAMA)
2008	
Kungliga Tekniska högskolan	International Master in Materials and Sensors Systems for Environmental Technologies (IMMSSET)

Enkät om Erasmus Mundus-programmet till svenska deltagare

Uppgifter om den som svarar och om programmet

Namn: _____

Titel/Uppgift i Erasmus Mundus: _____

Namn på EM-programmet: _____

Lärosäte: _____

Hur många antagningsomgångar har programmet haft och från när? _____

Erfarenheter från programmet

Har ni upplevt problem inom följande områden?

Antagning/urval: Ja   Nej

Om ja, på vilket vis? _____

_____

_____

_____

Visum: Ja   Nej

Om ja, på vilket vis? _____

_____

_____

_____

Finansiering/avgifter: Ja   Nej

Om ja, på vilket vis? _____

Examensfrågor:

Ja

Nej

Om ja, på vilket vis?

Andra juridiska aspekter:

Ja

Nej

Om ja, på vilket vis?

Övriga problem:

Ja

Nej

Om ja, på vilket vis?

Har ni några förslag på lösningar till de problem som eventuellt tagits upp ovan? Beskriv i så fall sådan här:
